

SABIEDRISKO
PAKALPOJUMU
REGULĒŠANAS
KOMISIJA

TIKŠANĀS AR LSUA

METODIKAS PRIEKŠLIKUMS

LĪGA KUREVSKA, ENERĢĒTIKAS DEPARTAMENTS

RIGA | 06.07.2021.

TARIFU NOTEIKŠANAS METODIKA, KAS VEICINA **EFEKTĪVUS, INOVATĪVUS, ILGTSPĒJĪGUS UN KONKURĒTSPĒJĪGUS** CENTRALIZĒTĀS SILTUMAPGĀDES **PAKALPOJUMUS**.

INVESTĪCIJĀS BALSTĪTA PEĻŅA

- PĀREJA UZ $RAB \times WACC$
- CSA SISTĒMAS PLĀNOŠANA KOPĀ AR PAŠVALDĪBU

VIENKĀRŠOTA TARIFU NOTEIKŠANA

- TARIFU PĀRSKATĪŠANAS PAREDZAMĪBA
- EKONOMISKĀS PAMATOTĪBAS PRINCIPA EVOLŪCIJA
- DIFERENCĒTA DETALIZĀCIJA

TARIFU STRUKTŪRAS ATTĪSTĪBA

- DIVDAĻĪGS TARIFŠ
- TARIFU DIFERENCIĀCIJA

GROZĪJUMU KOPSAVILKUMS

Uzdevums	Apakšuzdevumi	Sagaidāmais rezultāts
 Standartizēt un vienkāršot tarifu noteikšanu	- Ieviest ieņēmumu griestu regulatīvo režīmu. - Ieviest prognozējumu un terminētu regulatīvo un tarifu periodu. - Diferencēt tarifu projektu vērtēšanas procesu. - Sasaistīt ekonomiskās pamatotības jēdzienu ar relatīvo izmaksu efektivitāti.	- Uzlabota datu kvalitāte. - Atvieglots un paātrināts tarifu izvērtēšanas process. - Nozares izmaksu efektivitātes stimulēšana. - Līdzsvaroti komersanta un lietotāju apjoma un izmaksu svārstību riski.
 Radīt iespēju saskaņot tarifu struktūru ar tirgus vajadzībām	- Atvieglot divdaļīga (jaudas un enerģijas) tarifa struktūras ieviešanu - Izveidot satvaru nediskriminējošai tarifu diferencēšanai pa lietotāju grupām.	Radīti mērķtiecīgi cenu signāli lietotājiem efektīvai tīkla lietošanai, tādējādi veicinot centralizēto siltumapgādes komersantu iespējas konkurēt ar individuālām siltumapgādes tehnoloģijām.
 Tuvināt regulētu vidi, neregulētai videi	- Samērīgas peļņas noteikšanai aizstāt kopkapitāla rentabilitātes aprēķinu ar kapitāla atdeves aprēķinu. - Sasaistīt darbības (t.sk. investīciju) efektivitāti un komersanta peļņu. - Sasaistīt siltumapgādes sistēmas investīciju plānošanas procesu ar pašvaldību energovajadzību plānošanas procesiem.	- Efektīvu, mērķtiecīgu un inovatīvu investīciju veicināšana. - Peļņas noteikšanas principu harmonizēšana starp regulētu pakalpojumu nozarēm. - Pašvaldību un siltumenerģijas komersantu sadarbības veicināšana.

REGULATĪVAIS UN TARIFU PERIODS

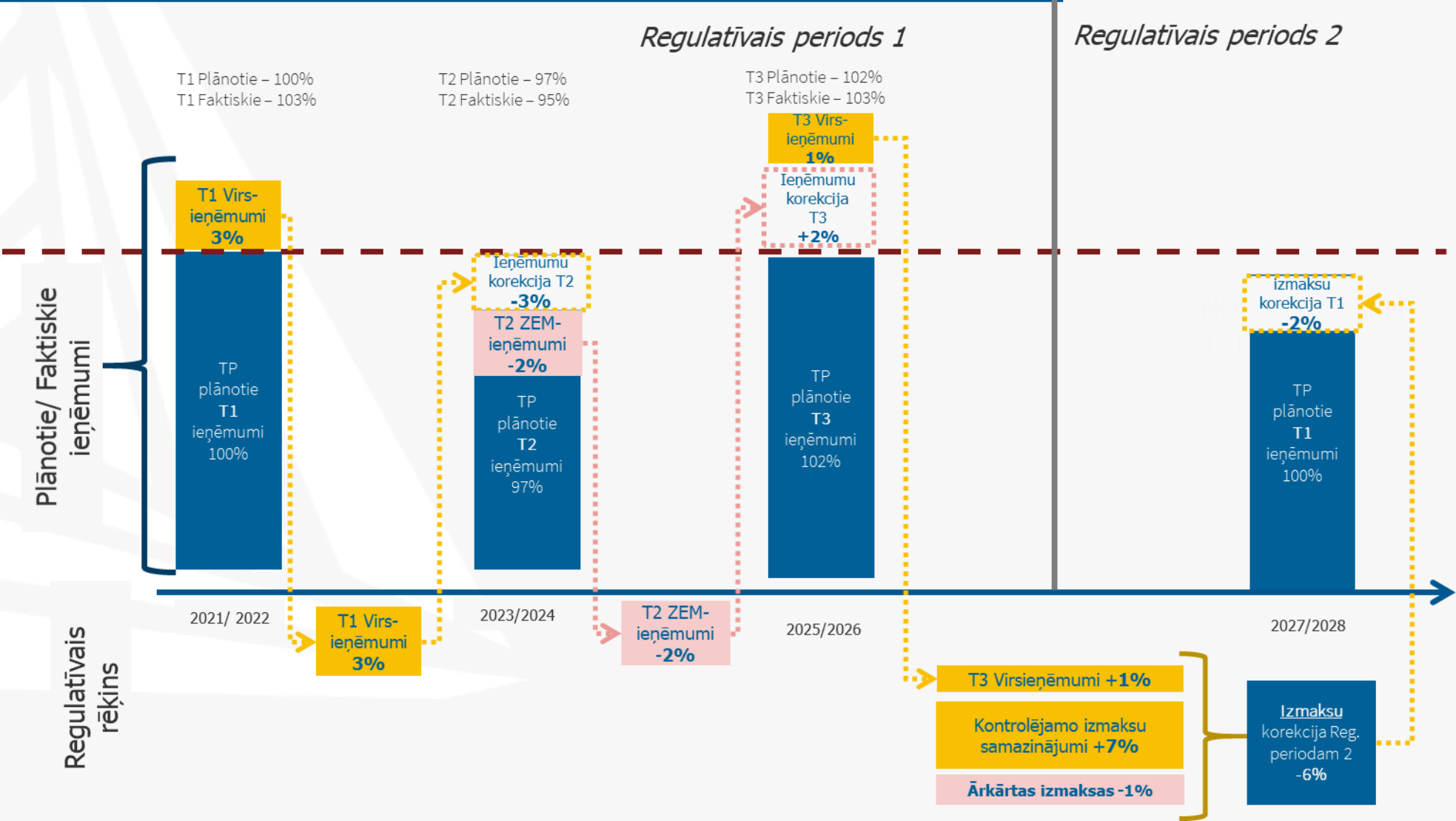
TARIFU NOTEIKŠANAS «KALENDĀRS»

Regulatīvais periods – 6 gadi (ar iespēju to pagarināt par 2 gadiem). Regulatīvā perioda ietvarā netiek pārskatītas kontrolējamās fiksētās izmaksas.

*robežvērtības indikatīvas

REGULATĪVĀ RĒĶINA DARBĪBAS PRINCIPS

TARIFU IZVĒRTĒŠANAS DIFERENCĒŠANA

KOPSAVILKUMS PAR TARIFU IZVĒRTĒŠANU

Solis	Apraksts
 Tarifu projekta izstrāde	Gatavojot tarifu projektu, komersants izstrādā ekonomiski pamatotu biznesa plānu saskaņā ar metodikā noteikto formu (*.xls). Balstoties uz šo biznesa plānu automātiski tiek aprēķinātas tarifu vērtības. Tarifu izmaksu noteikšanas pamatprincipus (piem. izmaksās var iekļaut tikai pamatotas ar regulētā pakalpojuma sniegšanu saistītas izmaksas) nav plānots būtiski mainīt. Kvalitatīvi sagatavotu tarifu projektu komersants iesniedz Regulatoram.
 Izvērtēšanas diferenciācija	Ja tarifu projekta forma (*.xls) sagatavota saskaņā ar Metodiku, Regulators izvērtē būtisko izmaksu virspozīciju (8-9 pozīcijas atkarībā no tā vai komersants sniedz tikai ražošanas pakalpojumu vai arī ir vertikāli integrēts komersants) atbilstību līmeņatzīmes koridoram: - Izmaksu pozīcijas, kas pārsniedz līmeņatzīmi tiek vērtētas padziļināti. Šajā gadījumā komersantam jāiesniedz priekšlikumi konkrēto izmaksu samazināšanai. - Izmaksu pozīcijas, kas ir zem līmeņatzīmes netiek vērtētas padziļināti. Ja vairāk nekā 4-5 (indikatīvi) no izmaksu pozīcijām pārsniedz līmeņatzīmes vērtību, detalizēti tiek vērtēts viss tarifu projekts. Regulators papildus līdz 2023. gadam (indikatīvi) vērtēs nepieciešamību ieviest disciplinējošus mehānismus, lai motivētu komersantus iesniegt precīzi sagatavotus tarifu projektus, tādējādi nodrošinot raitu tarifu izvērtēšanu visiem komersantiem.
 Atbilstības uzraudzība	Sagatavojot tarifu projektu Regulators pēc nepieciešamības nodrošinās konsultācijas. Vienlaikus Regulators patur tiesības pārbaudīt piemēroto tarifu pareizību. Ja informācija, ko komersants sniedzis gatavojot tarifu projektu nav bijusi patiesa, tā var tikt uzskatīta par neatbilstību un atkarībā no apstākļiem – pārkāpumu. Regulators arī pakāpeniski attīstīs izmaksu pamatotības un efektivitātes uzraudzības funkciju – analizējot nozares datus, identificējot labās prakses piemērus, kas ļauj pakalpojumus sniegt efektīvāk (piemēram, veiksmīgākas iepirkuma procedūras, efektīvāki procesi, kurināmā uzglabāšanas nojumes, lai nodrošinātu biomasas mitruma līmeni u.t.t.).

TARIFU VĒRTĒŠANAS PROCESS - LĪMEŅATZĪMES

Komersants iesniedz
tarifu projektu

Grupas līmeņatzīmes
«koridors»

Izmaksas virs
līmeņatzīmes koridora

Detalizēta izvērtēšana, komersants
skaidro apstākļus, ja, iespējams, plāno
izmaksu samazinājumu

Izmaksas zem
līmeņatzīmes koridora

Paļaujas uz
komersanta
aprēķiniem

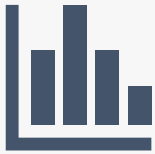
Pamatotas izmaksas
iekļauj tarifā

*Veic pārbaudes izlases
kārtībā pēc tarifu
apstiprināšanas*

KOMERSANTU GRUPAS

KOPSAVILKUMS PAR GRUPĒŠANU

Apsvērums	Skaidrojums
 Datu pieejamība	Līmeņatzīmju pieeja tipiski balstās uz statistisku analītiku. Lai gan siltumapgādes nozarē darbojas ievērojami vairāk (teju 80) tarificētu komersantu nekā elektroenerģijas vai dabasgāzes nozarēs, to kopējais skaits un dažādība rada ierobežojumus statistisko metožu pielietošanai. Papildus tam Regulators ņem vērā datu kvalitātes atšķirības regulārajās atskaitēs (vidēja) un tarifu projektos (augsta, taču dati saistīti ar atšķirīgiem laika periodiem).
 Nozares dažādība	Regulators apzinās, ka siltumapgādes regulējamie komersanti ir dažādi – atšķiras pielietotās tehnoloģijas, uzņēmumu vecums, izmērs un akcionāru mērķi. Veidojot grupas, Regulators meklē līdzsvaru starp grupu izmēru un tajās ietverto komersantu salīdzināmību.
 Jauns mehānisms	Līdz šim Latvijā salīdzināmās līmeņatzīmes tarifu noteikšanā enerģētikas nozarē nav plaši pielietotas. Lai izvairītos no straujām regulējuma izmaiņām, Regulators šo pieeju ievieš pakāpeniski. Vispirms līmeņatzīmes tiks izmantotas, lai identificētu tarifu projektus/ izmaksu pozīcijas, kuras nepieciešams vērtēt padziļināti - pārskatot visus pamatojošos dokumentus un identificējot konkrēto izmaksu pozīciju izmaksu efektivizācijas iespējas.
 Lielu komersantu priekšrocības	Lai nodrošinātu salīdzināmību, izmaksas nepieciešams izteikt relatīvi EUR/MWh. Ievērojot uzņēmējdarbības videi dabiskos apjoma radītos ietaupījumus (no angļu val. <i>economies of scale</i>), augstāko fiksēto izmaksu efektivitāti iespējams iegūt izmērā lielākajiem uzņēmumiem. Papildus Regulators ņem vērā, ka lielākiem uzņēmumiem ir augstāka administratīvā kapacitāte un plašākas funkcionalitātes informācijas sistēmas. Ņemot to vērā, ir pamats par līmeņatzīmju notikšanas references grupu izvēlēties tieši lielākos siltumapgādes komersantus.

GRUPĒŠANAS PAZĪMES

RAŽOŠANA

Lietotājiem nodotais apjoms (gadā) līdz 30'000 MWh vai no 30'000 MWh

Siltumenerģijas iegūšana:

- Iepirkta (vairāk par 50%)
- Biomas (vairāk par 50%)
- Dabāsgāze (vairāk par 50%)

Saņem/ nesaņem valsts atbalstu (**OIK**)

SADALE UN
TIRDZNIECĪBA

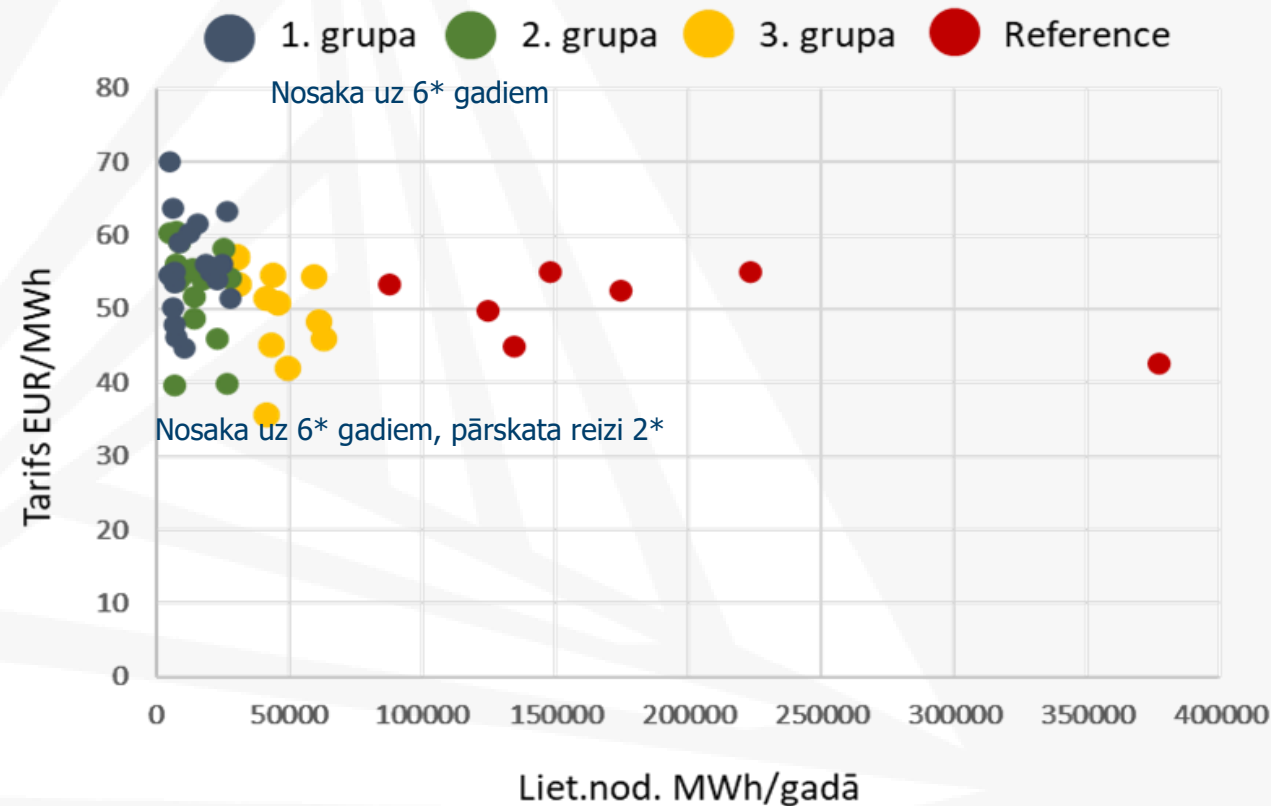
Lietotājiem nodotais apjoms (gadā) līdz 30'000 MWh vai no 30'000 MWh

GALA TARIFS

Pazīme	References grupa	1. grupa	2. grupa	3. grupa
Liet. nod. apjoms	$\geq 75'000$ MWh	$< 30'000$	$< 30'000$	$\geq 30'000$ MWh
Kurināmais	Jebkurš	$\geq 50\%$ biomas	$\geq 50\%$ dabāsgāze	Jebkurš
Valsts atbalsts (<i>obligātais iepirkums</i>)	-	Papildu ieņēmumu pozīcija komersantiem, kas saņem valsts atbalstu.		

GRUPAS (GALA TARIFAM)

Siltumenerģijas sistēmas operatoru grupas

Pazīme	References grupa	1. grupa	2. grupa	3. grupa
Izmaksu koeficients	1	~1,10	~1,05	~1,01

References cena

*Vidējās pozīcijas izmaksas
references grupā*
(EUR/MWh)

Grupas izmaksu koeficients

*relatīvā «atšķirība» no references
cenām*

Izmaksu koridors

Konkrētas grupas, konkrētās
izmaksu pozīcijas vidējo (IQR)
izmaksu intervāls

SINTĒTISKS PIEMĒRS

PIEŅĒMUMI

Komersants: SIA «Silta enerģija», Grupa 1 (*liet. nod <30'000 MWh, biomasa >50%*)

Izmaksu pozīcija: Personāls un ārpakalpojumi - Ražošana

Vidējās izmaksas references grupa: – 4 EUR/ MWh

Grupas 1 izmaksu koeficients: (starpkvartīļu intervāls) – 0,75-1,35

SITUĀCIJA A

Komersants nosaka pamatotas ražošanas darbaspēka izmaksas

Izmaksas = 4,45 EUR/MWh

Līmeņatzīmes intervāls ($4 \times 0,75$ līdz $4 \times 1,35$) = 3 EUR/ MWh – 5,4 EUR/MWh

Izmaksas atzīst par pamatotām, jo atbilst intervālam

SITUĀCIJA B

Izmaksas = 6,45 EUR/MWh

Regulators lūdz iesniegt pamatojošos dokumentus

TARIFU STRUKTŪRA

REGULATĪVAIS REŽĪMS UN TARIFU DIFERENCIĀCIJA

EKONOMISKI PAMATOTAS

Patstāvīgās izmaksas

KAPITĀLIZMAKSAS

(nolietojums, kapitāl atdeve / rentabilitāte)

OPERACIONĀLĀS IZMAKSAS

(personāls, uzturēšana, iepirktie pakalpojumi)

Mainīgas izmaksas

OPERACIONĀLĀS IZMAKSAS

(kurināmais, elektroenerģija, zudumi)

IZMAKSAS

=

IEŅĒMUMI

NEDISKRIMINĒJOŠI | TAISNĪGI | PAREDZAMI MOTIVĒ OPTIMĀLU SISTĒMAS LIETOŠANU

Ieņēmumi no
lietotāju
GRUPAS A

**FIKSĒTĀ
DAĻA**

**T=EUR/jauda/
mēn**

**MAINĪGĀ
DAĻA**

T=EUR/MWh

Ieņēmumi no
lietotāju
GRUPAS B

**FIKSĒTĀ
DAĻA**

**T=EUR/jauda/
mēn**

**MAINĪGĀ
DAĻA**

T=EUR/MWh

Regulatīvais režīms

Tarifu diferenciacijas modelis

DIVDAĻĪGS TARIFS

Divdaļīgs tarifs

Jaudas maksa (pieslēguma maksa)

Nosedz faktiskās pieslēguma izmaksas (izmaksas, kuras nav atkarīgas no pārvadītā enerģijas daudzuma)

Optimāli attiecina uz pieslēguma tehnisko jaudu/ maksimālo slodzi. Ja tādu nav iespējams noteikt, maksimālo (vai vidējo) slodzi aprēķina pēc patēriņa.

Var diferencēt pēc efektīvās noslodzes

Piemēro katru mēnesi

Enerģijas maksa

Nosedz enerģijas ražošanas un pārvadīšanas izmaksas, kas mainās atkarībā no enerģijas daudzuma

Attiecina uz patērēto siltumenerģiju.

Var diferencēt atkarībā no faktiskā patēriņa, ņemot vērā patēriņa ietekmi uz zudumiem.

Piemēro, kad ir patēriņš

TARIFU DIFERENCIĀCIJA

Komersanti var iesniegt tarifu **diferenciācijas modeli** (brīvprātīgi)

Tarifu diferenciācijas var būt **balstīt jaudas/ patēriņa grupās** (tehniskos kritērijos)

Tarifu diferenciācija nedrīkst **veicināt šķērssubsīdijas** starp lietotāju grupām.

PIEMĒRI

Gada patēriņš

Pieslēguma punktu
blīvums

Sistēmas jauda

Pakalpojuma veids
(apkure/ karstais
ūdens)

Citi?

PEĻŅAS NOTEIKŠANA

KK RENTABILITĀTE → **WACC X RAB**

Aktuālais izaicinājums:

Kumulatīvais efekts no iepriekšējo gada darbība rezultātiem.

Vēlamie saglabāt:

- (1) peļņas sasaiste ar darbības efektivitāti
- (2) elastība (nosaka maksimālo līmeni).
- (3) Izmaksu efektivitātes stimulu (ja izmaksu samazinājums ir efektivizācijas rezultāts)

Papildus

Aicinām sniegt priekšlikumus papildu stimuliem.

KAPITĀLA ATDEVES (WACC) FORMULA

$$wacc = \overbrace{r_e \times \frac{E}{(E + D)} \times \frac{1}{(1 - t)}}^{\text{Kompensācija investoriem}} + \underbrace{r_d \times \frac{D}{(E + D)}}_{\text{Kompensācija aizdevējiem}}$$

IZMAKSAS PAR INVESTĪCIJĀM (PAŠU KAPITĀLS)

$$r_e = (r_f + \beta_e \times r_m + s_e) \times \frac{E}{(E + D)} \times \frac{1}{(1 - t)}$$

$\beta_e = \beta_a \times \left[1 + (1 - t) \times \left(\frac{D}{E} \right) \right]$

Kapitāla struktūra tiek rēķināta pret optimālu pašu kapitāla un aizdevumu proporciju $E/(E+D) = 0.5$

Pāreja uz pirms (ienākumu) nodokļa likmi
 ✓ likme nemainās nodokļu reformu rezultātā
 ✓ papildu motivācija peļņu ieguldīt uzņēmumā

r_e – pašu kapitāla atdeves likme, %

r_f – bezriskā likme, kas noteikta kā Eiropas Centrālās bankas ikmēneša publicētā Latvijas valdības desmit gadu obligāciju vērtspapīru otrreizējā tirgus gada vidējā procentu likme desmit gadu periodā, %

β_a – nozares vidējais aktīvu beta koeficients

r_m – tirgus riska piemaksa, %

s_e – regulatora novērtēta pašu kapitāla izmēra riska piemaksa, ko piemēro komersants, kurš pēc pēdējā pieejamā gada pārskata datiem atbilst mikrouzņēmumu vai mazo uzņēmumu kategorijai, %

IZMAKSAS PAR AIZDEVUMU (AIZŅEMTAIS KAPITĀLS)

$$(r_{dm} + s_d) \times r_d \times \frac{D}{(E + D)}$$

Kapitāla struktūra tiek rēķināta pret optimālu pašu kapitāla un aizdevumu proporciju $D/(E+D) = 0.5$

r_d — aizņemtā kapitāla atdeves likme, %

r_{dm} — Eiropas Centrālās bankas ikmēneša publicēto nefinanšu sabiedrībā, *euro* valūtā izsniegto kredītu (ar sākotnējo termiņu ilgāku par pieciem gadiem; atlikumiem) gada vidējo procentu likmi desmit gadu periodā, %

s_d — regulatora novērtēta aizņemtā kapitāla izmēra riska piemaksa, ko piemēro komersants, kurš pēc pēdējā pieejamā gada pārskata datiem atbilst mikrouzņēmumu vai mazo uzņēmumu kategorijai, %

INVESTĪCIJU UZRAUDZĪBA

KOPSAVILKUMS PAR INVESTĪCIJĀM

**Pakāpeniska
lietojuma atzīšana**

Mehānisms	Skaidrojums
	Viens no būtiskiem jauninājumiem metodiskajā ietvarā ir noteikti regulatīvie periodi, kas ļauj lielākas iespējas uz nākotni vērstai darbības plānošanai. Garāki tarifu periodi nozīmē arī retāku tarifu pārskatīšanu, kas gadījumos, kur tarifu pārskatīšanas un investīciju īstenošanas periodi nesakrīt, var radīt novirzes starp faktiskajām kapitāla izmaksām un tarifā ietvertajām. Lai sabalansētu komersantu un lietotāju intereses Regulators plāno Metodikā ietvert mehānismu, kas pieļauj pakāpenisku plānotu un īstenotu investīciju atzīšanu regulatīvā perioda laikā. Tas paredz, ka iesniedzot tarifu projektu, komersants sagatavo divus plānus (*xls forma) – biznesa plānu, no kura tiek rēķināts tarifs un investīciju plānu, kas iezīmē plānotās investīcijas. Sākotnējā tarifā ietvertas kapitāla izmaksas tikai no aktīviem, kas jau iesaistīti siltumapgādes pakalpojumu sniegšanā. Investīciju plānā ietverts un ar pašvaldību saskaņotas nākotnes investīcijas. Apstiprinot tarifu jaunam tarifu periodam, tiek ņemta vērā investīciju plāna izpilde: ▪ Ja komersants īsteno investīcijas atbilstoši investīciju plānam (laika un izmaksu ziņā), secīgi nākamajā tarifu periodā arī kapitāla izmaksas tiek ietvertas tarifā pilnībā. ▪ Ja komersants neīsteno vai īsteno investīcijas par zemākām izmaksām, tarifs tiek noteikts saskaņā ar faktiskajām kapitāla izmaksām. ▪ Investīcijas, kas nav ietvertas un atbilstoši Metodikai saskaņotas investīciju plānā, tiek ņemtas vērā nākamajā regulatīvajā periodā. Paredzēts izstrādāt mehānismu investīciju plāna atjaunošanai (to atkārtoti saskaņojot ar pašvaldību).

BIZNESA PLĀNS BĀZE TARIFU PROJEKTAM

[illegible][illegible]

SINTĒTISKS PIEMĒRS

PIEŅĒMUMI

Komersants: SIA «Silta enerģija»

Plānotā investīcija: 2. gads 30'000 EUR trubu siltinājums, kalpošanas laiks 15 gadi

Nolietojuma vērtība: 2000 EUR/ gadā no 2. tarifu perioda

SITUĀCIJA A

Investīcija tiek īstenota
saskaņā ar plānu

No 2 TP, nolietojums +
2000 EUR/ gadā

SITUĀCIJA B

2. gadā nav uzsākta
būvniecība

Nepieciešams precizēt
investīciju plānu

Tarifs 2. TP nemainās

SITUĀCIJA C

Būvniecība izmaksā
15'000 EUR

Nepieciešams precizēt
investīciju plānu

No 2 TP, nolietojums +
1000 EUR/ gadā

Paldies par uzmanību!

sprk@sprk.gov.lv | www.sprk.gov.lv

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija